

Zongora- költészet

Barabás Márton Nyitány című kiállításáról

LÁNG ESZTER

Miskolci Galéria, 2019. III. 21. – V. 28.



fotó: Baranczó Benedek

BARABÁS MÁRTON: *Zongoracsillag 1–2.*, 2019, fa, drót (húrlefogómetszetek), 80×80,5×4,6 cm

Belépünk a terembe, s elsőre is látszik: olyan a tárlat, mint egy jól felépített zongoramű. Mozgalmas, változatos, színes. A *Perpetuum mobile* (Örökmozgó, 2008) című munka optimista kicsengésével lehet a prelúdium. De lehet a vég is, s utána az újrakezdés, ha már örökmozgó, még ha billen is időnként a körforgás (*Billenő végtelen*, 2019).

A másik irányból kezdve a nézelődést egy zongora elégetésének akciójáról készült fotóktól indulunk (*Zongoraégetési akció*, 1979), és megszólal bennünk rögtön a jaji, mert benne ég az egész kultúra, Nérótól Hitlerig tart a pusztítás láncja, de tovább is, a közelebbi múlt kiállításbetiltásaiig, saját korunk vizuális máglyáiig. Pedig a művész nem ezt kívánta felidézni: sokkal inkább a letűnt polgári világ egyik fontos rekvizitumának megsemmisülésével az idők, a történelem változására

akart utalni. A zongora mögötti kultúrába beletartozik a mesteremberek tudásától kezdve – akik a fát kivágták, megszártították, deszkát készítettek belőle és abból zongoraalkatrészeket, majd lakkozták, bevonták a billentyűket elefántcsonttal, rezet és vasat bányásztak, olvasztottak, edzetek, huzalt készítettek, enyvet főztek, és sorolhatnánk tovább – egészen a zongorahangoló titkaiig, a kottatörténetől a háborús költészetig sok minden, mert mélységes mély a múltnak kútja.

De hol, hogyan születik a zene? A zene a művek mögül szól, azaz bennünk, belsőnkől, hol pianóban, hol dübörögve, ahogy a lovasok vágatnak a *Parthenontöredékeken*, ahol a második szölamot a mester által zongorakalapácsokból és a mechanikának egyéb faelemeiből összeállított, a lovasok mozgását leképező szerkezet adja. A vizuális élményt a mű két vízszintes részének párhuzama, a visszatükrözött dinamika és az ismétlődő motívumok ritmusa biztosítja. A *Fegyverek közt hallgatnak a műzsák* (installáció, 2014) egy felfordított, félig virtuális zongora lehetne, hangképző billentyűi hallgatnak, csak a lábak valóságosak, hasonultak formájukat tekintve a kép(ek)en látható nagy aknavető

lövedékhez. A tárlókban sok kisebb méretű gyöngyszemet helyeztek el, köztük *A háború költészete* című művet (Rózsashegyi kiadása). Az egymásra épített kötetek testébe szűkülő képkeretek vezetnek – a mély kútba – a tekintetet.

Barabás öt darabból álló festményén (*Kettős elmozdulás*, 2011) az angyal – keze a szívén – is elnémul, a kép el-, illetve kimozdul helyéről, ahogy haladunk a képlépcsőkön, a figurát mintegy eltűnőben, az eltűnés fázisaiban látjuk. Az ismétlődés fontos jellemzője e műnek, annak műveszplasztikai világát is végigkíséri.

Vannak csillag formájú alkotások (*Kaleidoszkóp*), nyolc- és hatágúak, szimmetrikusak, finom szerkezetűek (*Kís zongoracsillag*, 2018). A *Közös múlt* (2017) című műben az elemeknek (toboz, zongoraalkatrész, könyvgerinc, a Parthenon-töredék elmosódott részlete) mind fa az alapja, de benne van az ember is, a keze nyomán mindenképp. Láthatunk a neves Rózsavölgyi és Társa Kiadó kottáiból, az *Arte Povera* folyóiratból, a *Kunstmagazin*ból készített könyvműveket.

A *Dal* (Chant, 2010) képletesen a könyvbe épített billentyűzetről szól, mutatja a rendben a ritmst. Az art, az arte povera betűinek precíz kivágata megteremt a rend és a ritmus, valamint a felszín és a mélyebben lapuló könyvlapok kapcsolatát, az építmény pedig a játékosság és a pontosság viszonyrendszerét.

Barabásra általában a játékosság jellemző, ám a fapálcikákat és egyéb alkatrészeket a rendteremtés igényével illesztgeti. Az embernek az az érzése támad, hogy végtelen a darabkákból rejülő variációk száma, s a művész szívesen eljátszik a zongoramechanika apró elemeivel, „legózik” velük, máskor meg ötvözi őket a könyvek, folyóiratok és egyéb tárgyak korpuszával. A *Collection... modernes* (2013) című kotta közepébe például egy játékbabakocsi kerekét építette be.

Ahogy egy interjúban fogalmaz, mindez egy zongorafedéllel kezdődött: egy tönkrement és kidobott zongora fedelére festett egy képet, mert ki akart törni abból a fegyelmezett, megszokott, számára unalmasnak tűnő képszerkesztési hagyományból, hogy a táblaképnek négyzetes formájúnak kell lennie. Innen jutott el végül mégis a mértani alakzatokig, azokig a plasztikákig, amelyek visszavezetnek a korábbi, szabályos, geometrikus formákhoz, hiszen a spirál, a csillagformák, a kör mind megjelennek formavilágában.

Térplasztikai többnyire a falra kerülnek, néhány nagyobbat a nyílt térbe tervezett. A miskolci kiállításon szinte egy teljes falat foglalnak el spirál formájú művei, az apró alkatrészekből összeállt plasztikák külön világgá szerveződnek (a *Hidak*, a *Preparált zongora*, az *Etruszk ösvény* 2012-ből, a *36 ólompont* 2018-ból), miközben párbeszédet folytatnak a szemközti fal művesz munkáival, megidézve akár a csillagos eget is (*Rondó 1–2.*, 2008). A spirál, a spirális mozgás általában kitágítja a teret, ritkább vagy sűrűbb rendben mutat a szélesedő végtelen felé. A *Zongoragyűrű* (2004) a folyamatosságot közvetíti, de lehet jelkép is, annak a szimbóluma, hogy a zene olyan eszköz, olyan nyelv, amelyen társalogni tudunk akkor is, ha anyanyelvünk gúzsába kötve idegen ajkúakkal nehéz a kommunikáció.

Fotó: Baranczó Benedek



BARABÁS MÁRTON: *Körtánc*, 2017, fa, drót, golyóscsapágy, 32×32×6 cm

BARABÁS MÁRTON: *Zongoragyűrű*, 2004, fa, elefántcsont, 110×110×15,2 cm



Fotó: Baranczó Benedek